

karakter van de Veluwe te kunnen begrijpen, moet je iets weten over de zestiende eeuw. Een voorbeeld: uit mijn onderzoek blijkt dat de religieuze kaart van de Veluwe twee kanten kende. De zuidelijke helft, met Arnhem als centrum, bleef sterk katholiek. De noordelijke kant was overduidelijk georiënteerd op Harderwijk en had een protestants karakter. Het interessante is, als je de cijfers van de Volkstelling van 1809 bekijkt, zie je dat die scheiding twee eeuwen later nog min of meer intact is. Er zitten twee eeuwen tussen, maar toch lijkt de demografische en religieuze toestand vrij stabiel.'

'Ik wil de levende stem zijn van de doden.'

Jos de Weerd heeft nadrukkelijk tot doel om met zijn boek een breed publiek aan te spreken. 'Natuurlijk, het is en blijft een proefschrift. Maar ik vind het erg belangrijk om geschiedschrijving te leveren waar Jan met de pet ook iets mee kan. Dat heeft ook veel te maken met mijn eigen omgeving. Ik moet me hier in Elspeet verhouden tot mensen die weinig op hebben met hoogdravende taal. Toch moet ik die mensen ook bedienen. Het is ook hun gemeenschapsgeld waarmee ik betaald ben. En, belangrijker nog, het is ook hun geschiedenis. Die moet verteld worden. Ik voel heel sterk die verplichting. Daarom ga ik ook met veel plezier op pad om mijn verhaal te vertellen. Laatst nog, toen sprak ik op een reformatieherdenking in Apeldoorn.'

'Mijn diepste drive als historicus is dat ik de levende stem wil zijn van de doden. Die zestiende-eeuwen liggen al eeuwen onder de grond. Als historicus streef ik ernaar om recht te doen aan die mensen. Dat vertaalt zich door in mijn onderzoek. Elke keer toen ik achter mijn computer zat te schrijven, voelde ik de vijftigduizend Veluwenaren meekijken. Keer op keer voelde ik de vraag: doe ik met deze interpretatie deze mensen recht? Ik hoop dat dit in mijn boek zichtbaar is. <

Gertjan Schutte

wetenschap

Moraal en geschiedenis

'Händel was betrokken bij de slavenhandel', die zin kwam afgelopen maand langs op Twitter. Het ging om componist George Friedrich Händel (1685-1759), vooral bekend als de componist van de *Messiah*, dat prachtige oratorium uit de achttiende eeuw. Het bleek dat Händel tijdens zijn leven aandelen bezat van de Royal African Company, een compagnie die in 1660 het Engelse monopolie op de Atlantische slavenhandel verkreeg. Händel was dus betrokken bij de slavernij. Welke betekenis heeft dit gegeven voor ons als historici?

Neutrale geschiedenis bestaat niet. Zoals na de oorlog historici uit de arbeidersklasse aandacht vroegen voor 'hun' geschiedenis, zo is er nu volop aandacht voor koloniale historie en voor de geschiedenis van vrouwen, LHBTIQ+ en andere minderheden. Je zou kunnen zeggen dat historici een stem willen geven aan individuen en groepen die door de geschiedenis en de geschiedschrijving werden vermorzeld. Geschiedschrijving heeft daarmee, zoals zo vaak, een emancipatoir motief.

Deze ontwikkeling kan leiden tot reactionair klagen, zoals de Leidse historicus Piet Emmer doet, die steeds verongelijkt reageert op nieuw onderzoek naar slavernij. Ik vermoed dat hij het bericht over Händels aandelen overdreven zou vinden. Een dergelijke houding overtuigt mij niet: de complexe verwevenheid van Europa met gebieden overzee verdient aandacht. Mijn bezwaar ligt op een ander vlak, bij het moralisme dat in maatschappelijke discussies zo luid te horen is. De filosoof Charles Taylor suggereerde al in 1989 dat we wellicht 'boven onze morele stand leven'. Enerzijds is er de voortdurende droom van een toleranter wereld met minder lijden: uitsluiting, racisme en discriminatie moeten plaats maken voor emancipatie, klimaatverandering moet bestreden worden, armoede moet verdwijnen. Vul de lijst maar aan.

Die morele ambities botsen steeds weer met de grauwe werkelijkheid; er komt niet veel van terecht door tegenzin en onvermogen. Misschien biedt die deceptie ook een handvat voor onze omgang met onrecht en onderdrukking in het verleden. Zou het mogelijk zijn om enerzijds vol in te zetten op kritisch historisch onderzoek, ook naar allerlei vormen van onderdrukking, zonder bladzijden over te slaan, en anderzijds een vorm van historische empathie te cultiveren, gebaseerd op onze eigen beperkte vermogens om een moreel hoogstaand leven te leiden en de wereld ten goede te veranderen? <